

Številka zadeve: U-I-106/95

Datum odločbe: 25. 1. 1996

Področje: nacionalne liste v volilnem sistemu

Izrek: 1. Določba 2. odst. 93. čl. Zakona o volitvah v DZ ni v neskladju z ustavo. 2. Zakon je v neskladju z ustavo, ker ne predpisuje objave nacionalnih list, kar mora zakonodajalec odpraviti do 1. avgusta.

Dodatno: Odgovor sekretariata za zakonodajo DZ. Vlada mnenja ni podala.

Odločitev: Točka 2 soglasno (8:0), točka 1 (6:2), 1 OLM.

SAMO ZA: Jerovšek, Snoj, Šinkovec, Testen, Ude, Zupančič

SAMO PROTI: Šturm

OLM 1: Krivic

POVZETEK ZADEVE:

Skupina poslancev je podala zahtevo za presojo določbe zakona o volitvah, ki uvaja tako imenovane nacionalne liste kandidatov, ki jih določijo stranke; polovica mandatov, ki jih osvoji stranka, se podeli kandidatom z nacionalne liste. Po mnenju vlagateljev zahteve je takšna ureditev v nasprotju z načelom enakosti pred zakonom, demokratičnosti ustavne ureditve in enakosti volilne pravice. Sekretariat za zakonodajo DZ je odgovoril, da izpodbijana ureditev ne krši načela enakosti volilne pravice, saj ima glas vsakega volilca enako težo, in tudi ne enakopravnosti kandidatov za poslance, saj je v sodobno pojmovanih demokracijah običajno, da stranke odločilno vplivajo na izid volitev. Glede vprašanja, ali izpodbijana določba ustreza zahtevi, da se volja ljudstva v čim večji meri odrazi v izidu volitev, pa je menil, da ga je treba skrbno pretehtati.

Ustavno sodišče je uvodoma ugotovilo, da je zakonodajalcu dopuščena svoboda pri urejanju volilnega sistema v okviru ustavnih načel splošnosti in enakosti volilne pravice ter svobode, splošnosti, enakosti, tajnosti in neposrednosti glasovanja. Nato je ugotovilo, da določba o nacionalnih listah ne krši načela enakosti volilne pravice, saj ima glas vsakega volilca enako težo za volilni izid. To načelo pa ne zahteva enakega števila mandatov na ravni volilne enote (kar so nacionalne liste onemogočile). Da lahko glas, oddan za enega kandidat, pomaga k izvolitvi drugemu kandidatu, pa ni le posledica nacionalnih list, ampak nasploh sistema delitve mandatov v proporcionalnem sistemu. Toda ker je zakon jasen in nedvoumen, je volilec to znano. Prav tako ni mogoče trditi, da nacionalne liste kršijo pasivno volilno pravico v smislu, da je lahko izvoljen kandidat, ki je dobil manj glasov od drugega kandidata z iste liste, ker ni mogoče trditi, da je volilec svoj glas dejansko oddal za konkretnega kandidata ali morda bolj za listo kot celoto. Kršeno pa je načelo neposrednosti volitev, ker nacionalne liste niso javne in zato volilci ne vedo, za koga v resnici glasujejo, vendar je ta neskladnost rešljiva z dopolnitvijo zakona in zaradi nje ni treba razveljaviti določbe o nacionalnih listah.

OLM1: Sodnik Krivic je menil, da je izpodbijana določba v neskladju z ustavo. Ker je sistem delitve mandatov že sam po sebi netransparenten in težko razumljiv, pri čemer pa ustvarja videz, da volilec svoj glas dejansko nameni posameznemu kandidatu, je dodajanje nacionalnih list v tak sistem ustvarjanje dodatne netransparetnosti in dejansko že prevara volivcev (z vidika vpliva na osebno sestavo DZ). Razprave tudi kažejo, da večina volilcev tak sistem zavrača in se čuti opeharjeno, zato ga tudi ustavno sodišče ne bi smelo spoznati za ustavnega v demokratični državi. Poleg tega določba o nacionalnih listah nasprotuje načelu, da se en poslanec voli na približno enako število prebivalcev in da se poslanci volijo v volilnih enotah. Pri tem sicer ne gre za ustavna načela, temveč za načela zakona samega, vendar pa je zakon lahko neskladen z načelom pravne države tudi zaradi svoje notranje protislovnosti oziroma "nesistemske", kar še posebej velja za volilni zakon, ki je temelj uresničevanja demokratične oblasti ljudstva.

Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno
------------------------------	---------------

Odločba nima ekonomske dimenzije.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	Nerazporejeno				

Odločba nima družbene dimenzije.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	PS		S		
Pozicija LM	OLM1				
OLM1: Krivic	2				
Sodniki proti: Šturm	0,5	1	0,5		
ZA: vsi ostali			0,5	1	1

V tej zadevi je jasno podana predvsem avtoritarna dimenzija. Gre za vprašanje dopustnega posega zakonodajalca v to, kako se glasovi volilcev, oddani na volitvah, prevedejo v personalno in tudi regionalno sestavo državnega zbora. Ustavno sodišče obstoječe posege oceni za ustavnoskladne, če so volilci ustrezno seznanjeni z delovanjem volilnega sistema, zaradi česar je zahtevalo javno objavo nacionalnih list. To ocenimo s **pozicijo 4**. OLM, ki takšne posege spozna za neustavne in jih označi celo za prevaro volilcev, pa ocenimo s **pozicijo 1**. Nasprotno sodbo, ki bi razveljavila nacionalne liste, pa tudi na tej dimenziji umestimo na pozicijo 2, saj ne moremo vedeti, kakšni natančno bi bili razlogi za zavrnitev.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>Se ne sklicuje na mednarodno pravo</i>
OLM1: Krivic	2	<i>Dopolnilno povzema nemško ustavnopravno literaturo.</i>
Sodnik proti: Šturm	NC	<i>Neocenjeno.</i>

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	3	<i>V veliki meri sledi odgovoru DZ (Sekretariata za zakonodajo)</i>
OLM1: Krivic	1	<i>Nasprotuje argumentom iz odgovora DZ.</i>
Sodnik proti: Šturm	1	<i>Glasuje v nasprotju z odgovorom DZ.</i>